

عنوان مقاله:

بررسی شیوه های مختلف بهره برداری بر خصوصیات پوشش گیاهی مراتع خشک و بیابانی (مطالعه موردی: مراتع شهرستان زیرکوه، خراسان جنوبی)

محل انتشار:

فصلنامه علوم محیطی، دوره 21، شماره 1 (سال: 1402)

تعداد صفحات اصل مقاله: 20

نویسندگان:

مسلم رستم پور - گروه مرتع و آبخیزداری، دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

محمد ساغری - گروه مرتع و آبخیزداری، دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

خلاصه مقاله:

سابقه و هدف: هر یک از شیوه های مختلف بهره برداری و مدیریتی در مراتع، آثار متفاوتی بر کارکرد اکوسیستم های مرتعی دارند. شیوه های نادرست و نامناسب بهره برداری از مراتع به ویژه در چند دهه اخیر موجب بروز لطمات شدیدی به عرصه های منابع طبیعی کشور شده است. در خصوص اثرات چرای دام بر رویشگاه های شنزار مناطق بیابانی، تحقیقات معدودی وجود دارد. هدف از تحقیق حاضر بررسی اثر شیوه های مختلف بهره برداری بر خصوصیات بوم شناختی شامل درصد پوشش گیاهی، تراکم گیاهی، غنا، تنوع، یکنواختی و غالبیت گونه ای، و تشابه گونه ای در مراتع مورد تحقیق است. مواد و روش ها: این تحقیق در چهار مرتع حریم روستا، اسکان موقت عشایری، اسکان دائمی عشایری و قرق در شهرستان زیرکوه انجام شد. در هر مرتع، لیست گونه های گیاهی، تراکم و درصد پوشش گیاهی هر گونه به تفکیک تعیین شد. همچنین جهت تعیین وضعیت مرتع، از روش چهار فاکتوره تعدیل شده استفاده شد. علاوه بر شاخص های عددی، رتبه بندی تنوع گونه ای با استفاده از منحنی رتبه-تنوع رنی بررسی شد. به منظور بررسی تشابه گونه ای بین چهار مرتع مورد مطالعه از شاخص تشابه جاکارد استفاده شد و جهت نمایش بهتر تشابه گونه ای، از تحلیل خوشه ای سلسله مراتبی (فاصله اقلیدوسی و اتصال گروهی Ward) استفاده شد. در نهایت رابطه بین پوشش گیاهی و تعداد گونه با شاخص های تنوع زیستی توسط ضریب همبستگی پیرسون مورد آزمون قرار گرفت. نتایج و بحث: براساس روش چهار فاکتوره، وضعیت مرتع دو مرتع حریم روستا و اسکان موقتی، متوسط و مرتع اسکان دائمی، فقیر و مرتع قرق، خوب ارزیابی شده است. نتایج تحلیل واریانس نشان داد که اثر شیوه های بهره برداری بر درصد پوشش گیاهی (در سطح 0/05) و تعداد گونه، غنای گونه ای کل و متوسط (در سطح 0/01) معنی دار شده است. مرتع قرق دارای بیشترین درصد پوشش و تراکم گیاهی (۷۳/۵۴ درصد و ۸۰ پایه) و مرتع اسکان دائمی کمترین درصد پوشش و تراکم گیاهی (۱۵ درصد و ۵ پایه) را دارد. بیشترین غنای گونه ای متعلق به مرتع قرق است و بین سایر مراتع اختلافی وجود ندارد. مرتع اسکان موقت نسبت به سایر مراتع از بیشترین سهم گیاهان مرتعی و کمترین سهم گیاهان زیادشونده برخوردار است. بیشترین درصد گیاهان زیادشونده در مرتع اسکان دائمی مشاهده شد. از لحاظ تنوع گونه ای، مرتع قرق از بیشترین شاخص تنوع شانون-وینر (۰۳/۲) و شاخص تنوع سیمپسون (۸۰/۰) نسبت به سایر مراتع برخوردار است. نتایج ضرایب همبستگی پوشش گیاهی و تعداد گونه با شاخص های تنوع گونه ای در منطقه مورد مطالعه نشان می دهد که عموماً شاخص های تنوع با پوشش گیاهی و تعداد گونه همبستگی مثبت معنی دار و شاخص های یکنواختی و غالبیت گونه ای با پوشش گیاهی و تعداد گونه همبستگی منفی معنی داری دارند. نتایج شاخص تشابه جاکارد نشان می دهد که بیشترین میزان شباهت گونه ای بین دو مرتع حریم روستا و اسکان دائمی (۶۲٪) مشاهده می شود. نتیجه گیری: نتایج نشان داد چرای مفرط پوشش گیاهی در اطراف آغل های محل اسکان عشایر به وضوح قابل مشاهده است و بر روی درصد پوشش گیاهان، حتی گیاه ...

کلمات کلیدی:

اسکان عشایر، پوشش گیاهی، غنای گونه ای، قرق

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1704169>

